

PASSAT I PEDAGOGIA PROPOSTES PEDAGÒGIQUES PER AL CONEIXEMENT DE LES SOCIETATS ANTIGUES

MONTSE BUCH*
TONI PALOMO*
ANTONI ROVIRAS**

El Museu del Montgrí i del Baix Ter, obert de manera permanent al públic l'any 1983, ofereix un ampli ventall d'activitats pedagògiques als centres d'ensenyament lligades al coneixement d'aspectes naturals i històrics del nostre territori.

En aquesta comunicació volem donar a conèixer dues propostes que ofereix aquesta entitat per al coneixement de les societats antigues: "Un dia a la prehistòria" i dues activitats dedicades a la comprensió de la societat medieval: "Una vila medieval: Toroella de Montgrí" i la visita al castell del Montgrí.

UN DIA A LA PREHISTÒRIA

L'activitat que proposem per introduir els alumnes en el coneixement de la prehistòria l'hem anomenat "Un dia a la prehistòria". Durant un dia, els noies i les noies poden endinsar-se en la vida prehistòrica mitjançant diferents activitats teòriques i pràctiques lligades al coneixement del Montgrí, el medi on van subsistir durant el pleistocè mitjà grups *d'homo erectus*.

*arqueòlegs

**musedòleg

L'activitat comença amb la visita de les sales d'arqueologia del museu, que permet introduir-se en la temàtica general que tracta l'activitat i fixar conceptes bàsics com ara la feina de l'arqueòleg, l'evolució humana...

Posteriorment, la visita del Cau del Duc de Torroella de Montgrí fa possible que els alumnes reconeguin els espais on es va desenvolupar la vida dels homes i dones prehistòrics. Finalment, l'activitat es conclou amb un taller pràctic que es pot escollir d'aquesta proposta:

- la talla de pedra
- reproduccions d'eines emmanegades
- la pintura prehistòrica
- fem d'arqueòlegs

Des del Museu aconsellem, d'entre tota aquesta sèrie de tallers, el taller de talla de pedra, ja que és el que creiem més adient per al coneixement del període paleolític. A continuació, exposem d'una manera més detallada cada un d'aquests tallers.

TALLA DE PEDRA

Aquest taller vol introduir els participants en la manera com elaboraven les eines fetes de pedra els grups humans que van habitar el Cau del Duc. Primerament, l'arqueòleg fa una demostració de talla de roques dures com el sílex, la calcària i la quarsita, reproduint les mateixes tècniques emprades a la prehistòria com la percussió amb percussor dur i tendre (fusta, banya). Es tracta l'evolució de l'home analitzant els estris fets de pedra, i s'incideix en concret en l'utilatge elaborat pels grups paleolítics que van ocupar el Cau del Duc.

Posteriorment, els nois i les noies practiquen d'una forma activa la talla de pedra, elaborant amb còdols de riu i fragments de sílex eines simples: unifacials i bifacials, que es podran comparar amb els materials paleolítics autèntics.

REPRODUCCIONS D'EINES EMMANEGADES

L'objectiu d'aquesta activitat és la reproducció d'un mànec utilitzant els materials que l'home tenia al seu abast, i que malauradament no s'han

conservat en tots els jaciments arqueològics (fusta, lligadures vegetals, resines naturals).

L'arqueòleg realitza una demostració de talla de roques dures i d'elaboració d'una eina composta de materials heterogenis com la fusta, EL sílex, les lligadures vegetals i la cola natural, fet que permet resoldre els problemes pràctics i manipulatius que es generen a l'hora d'elaborar una eina complexa composta de pedra, fusta, cola natural i lligadures vegetals.

Aquesta activitat està complementada amb nombroses reproduccions d'eines prehistòriques emmanegades, com per exemple destrals, aixes, ganivets, perforadors..., que permeten descobrir una realitat diferent sobre les eines prehistòriques i dels diferents materials emprats.

LA PINTURA PREHISTÒRICA

Tot i que no és una activitat que caracteritzi la vida dels homes i dones que van viure al Cau del Duc, permet aproximar-nos a la vida del paleolític. L'objectiu és conèixer els diferents estils pictòrics, la seva evolució, les tècniques i materials emprats. Alhora, també es descobreix quina era la fauna caçada i la climatologia del passat.

La pràctica, introduïda per un audiovisual, consisteix a utilitzar les mateixes tècniques; pintar amb els dits, amb pinzells fets amb fibres vegetals, bufant amb canyes, sempre amb matèries naturals com l'ocre, l'òxid de ferro, el carbó.

FEM D'ARQUEÒLEGS

Fins ara hem parlat de tallers d'experimentació basats en el coneixement d'una tècnica determinada: la talla de pedra, la pintura, l'emmanegament... Fem d'arqueòlegs vol, sobretot, donar a conèixer el treball de l'arqueòleg a partir d'una participació activa dels alumnes.

Les activitats s'inicien amb una introducció on es comenta el treball de l'arqueòleg. Un cop fet això, els alumnes dividits per grups parteixen d'un conjunt de materials de diferents períodes barrejats. A cada grup se li encomana una edat històrica diferent i han de ser capaços de destriar els materials que els corresponen.

En un segon moment, té lloc el treball de laboratori. Tot el que s'ha recollit s'ha d'inventariar i estudiar. El conjunt d'evidències suggereixen una manera de viure que els participants han de ser capaços d'explicar i de resumir.

Finalment, té lloc la difusió de les troballes i del coneixement que aporten. Cada grup ha d'exposar en un congrés simulat les troballes als altres grups.

En resum, doncs, aquest taller pretén donar a conèixer com treballa l'arqueòleg i la seva funció com a investigador social de les comunitats antigues.

PROPOSTES DIDÀCTIQUES PER AL CONEIXEMENT DE LA SOCIETAT MEDIEVAL

Ara per ara, el Museu ofereix dues propostes per al coneixement de la societat medieval: "Una vila medieval: Torroella de Montgrí" i la visita al castell del Montgrí. Amb aquestes dues activitats hem intentat oferir als centres d'ensenyament unes propostes que donin a conèixer el passat medieval del municipi. Torroella de Montgrí ofereix un magnífic exemple de l'organització de la societat medieval. A més, conservem molts edificis singulars d'aquest moment: el castell del Montgrí (segle XIII), l'església de Sant Genís, d'estil gòtic, les muralles medievals, el traçat urbà de la vila reial.... Pot dir-se, doncs, que a la vila de Torroella s'hi respira un pòsit medieval important.

Davant d'això, hem pensat que l'elaboració d'uns materials pedagògics podria ajudar a fer més entenedora la societat medieval a partir de l'exemple concret del municipi de Torroella de Montgrí. A continuació, exposem els trets bàsics de cada activitat juntament amb els objectius que ens proposem

UNA VILA MEDIEVAL: TORROELLA DE MONTGRÍ

Amb aquesta activitat es pretén relacionar el desenvolupament de la vila de Torroella a l'Edat Mitjana amb aspectes generals de la història de Catalunya que van des del naixement dels comtats al segle IX, l'extensió

del feudalisme a partir de l'any 1000, fins a l'expansió comercial catalana a partir del 1200 de la mà dels comtes de Barcelona. D'aquesta manera, el seguiment d'un exemple concret, la vila medieval de Torroella, ens permet descobrir els fets bàsics de la història medieval del nostre país i complementar els coneixements donats a l'aula.

Alhora volem que els participants distingeixin els principals espais i edificis medievals de la vila i l'ús que varen tenir : la plaça de la Vila, l'església gòtica, el barri jueu, la universitat, les muralles...

L'activitat comença amb una introducció al Museu on té lloc una sessió audiovisual que serveix per tenir un primer contacte visual amb la realitat que s'ha d'estudiar: la vila de Torroella de Montgrí. Un cop fet això, es comenten dues maquetes medievals de Torroella. Una representa el nucli més antic: la Cellera (segles IX-XII), i l'altre, el desenvolupament de la vila reial de Torroella (segles XIII-XIV). En aquest moment s'intenta relacionar l'origen i el desenvolupament de Torroella amb la història general de Catalunya. Ara l'alumne ja és a punt per entrar en contacte directe amb la vila.

En el moment de la visita es porta a terme una sortida guiada pels carrers centrals de la vila i s'estudien els principals espais i edificis medievals: la plaça de la Vila, l'església gòtica, el barri jueu, la universitat, les muralles..., que no només serveixen per al coneixement de Torroella, sinó que també ens ajuden a emmarcar els principals llocs d'activitat de les societats medievals del nostre país.

EL CASTELL DEL MONTGRÍ

El castell del Montgrí es troba situat al damunt del massís que li dóna nom, a 301 metres d'alçada sobre el nivell del mar. La seva situació dominant li confereix un caràcter estratègic i el converteix en un punt de guaita extraordinari de les planes de l'Alt i del Baix Empordà.

La visita comença, com en el cas de l'activitat anterior, amb una sessió audiovisual al Museu. Un cop fet això, es puja al Montgrí i s'arriba al castell. La visita ens permet repassar conceptes generals de l'Edat Mitjana: l'organització social, el feudalisme, els gremis... Alhora, ens ajuda a entendre el paper dels castells a la societat medieval. També es comenta el procés d'unificació de Catalunya, del qual el castell és un magnífic exemple

pel fet que va ser construït pel comte Jaume II de Barcelona per a esclafar l'autonomia del comtat d'Empúries.

Un altre objectiu de la visita és comprendre aspectes que fan referència concreta al castell del Montgrí: com va construir-se, per què no va acabar-se, quin aspecte hauria d'haver-se acabat, reconèixer els principals trets del conjunt del castell...

En resum, com en el cas anterior, el castell és un magnífic exemple que ens permet analitzar aspectes concrets i relacionar-los amb aspectes generals de l'Edat Mitjana.

CONCLUSIONS

Tradicionalment, la feina de l'arqueòleg i de l'historiador han estat molt lligades al camp de la investigació i els resultats han arribat només a una part molt petita del teixit social: la comunitat científica especialitzada.

Nosaltres creiem que en aquestes disciplines manca un treball de difusió que apropi els resultats de les investigacions a la societat. La nostra comunicació ha pretès donar a conèixer unes experiències de difusió pedagògica en el camp de les ciències socials, sorgides d'un grup d'arqueòlegs i de museòlegs amb una voluntat clara de difondre el coneixement de les societats antigues.

Aquestes experiències encaixen perfectament amb l'esperit de la reforma educativa actual, que pretén fer més entenedores les ciències socials, tradicionalment tractades des d'un punt de vista teòric, amb la participació pràctica, l'experimentació..., en definitiva, explotant tots els recursos didàctics que permetin una millor comprensió del tema.

Una vegada més, pensem que amb aquesta dinàmica de treball, en la qual es combina la teoria amb la pràctica, podrem engrescar millor els nois i les noies i fer més entenedor el passat de les cultures humanes.

Figura 1. Talla de pedra.

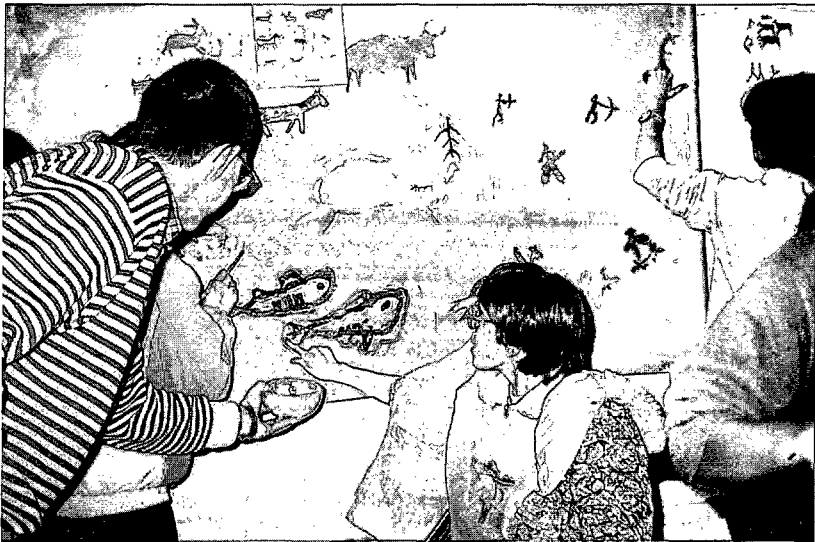

Figura 2. Pràctica de pintura prehistòrica.

Figura 3. La plaça de la vila.